

Carcolze. És en tot paral·lela a la del ll. CUBITU > *cobede* > *cobde* > *coude* > *colde* > *colze*. X. T. [Sobre els noms d'aquest conjunt, veg. l'art. *Galleuda*.]

CARDAIX

Son Cardaix, nom de dues alqueries de Mallorca en els termes de Petra (*Son Cardaix* en el mapa del Cardenal Despuig; Mapa Mascaró 2011) i Artà (*Son Cardax* en el mapa Despuig; Mapa Mascaró 21E11).

ETIM. Es pot tractar de *cardairs* plural mossàrab d'un derivat llatí de *CARDUS* 'card' format amb el sufix *-ARIUS*; amb reducció *-airs* > *aijs* > *aiš*, paral·lel a *Patraix* (V. l'art.). J. F. C.

CARDAMELLER

Cardameller, borda i serrat damunt Pal (Andorra). PARÒNIM. *Escaldamillet*, partida de Berganui. (Nom recollit allí per Xavier Terrado).

ETIM. És un derivat de *cardamella* 'carxofa silvestre', que prové del llatí *CARDUA MELINA* 'cards de color groc viu, cards de color de mel' (amb assimilació *-elna* > *-ella*). La partida de Berganui ha de provenir d'un derivat de *cardamella* amb el sufix *-ETUM* (cf. *E.T.C.* II, 20; *DECat* II, 572a36-b11). J. F. C.

CARDEDEU

Poble del Vallès oriental.

PRON. MOD.: *kardədéy*, oït allí i a totes les poblacions del voltant, 1910 i ss.

MENCIONS ANT. 972 *Cardetulo* citat junt amb *Alfou* (*Cart.* S. Cugat I, p. 80); id. 1020 (Mas, N. H. Bna. IX, 187); 1066: S. Marie de *Cardedol* (*Cart.* S. C. II, 320, i Mas, o. c. v, 53); 1072, *Cardedol* (*Cart.* S. C. II, 337); 1073 *Cardedol* (*Cart.* S. C. II, 340, i Mas, o. c. v, 63); 1107: «in Vallense, in parr. Ste. Marie de *Cardedol*» (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 67); 1129: *Cardedol* (*Cart.* S. C. III, 86); 1287: «obiit P. de *Cardedol*», doc. de Bna. (*Hom. Rubió i Lluch* I, 533).

Des d'ací, ja dades independents del *Cartulari* de Sant Cugat, i iguals a la moderna: 1264: *Cardedeu*, en un doc. en llatí (MiretS., *Itin. G.* I, 357); 1315: *Cardedeu* (*CoDoACA* XII, 230); 1359: *Cardedeu* (*CoDoACA* XII, 6).

En les grafies antigues d'aquest NL en els docs. del monestir de St. Cugat, va tenir èxit la pensada d'un monjo del seu scriptorium, que en copiar un doc. perdut en l'original tingué la idea de llatinitzar-lo fantasiosament —ell que manejava tants títols—: a. 941: «--- in Vallense --- termine de villa *Riffà*; qui affr. --- de or. in te. de *Villa Maiore* --- mer. te. *Alcozi*, et de occid. in te. de *Caro titulo* et de *Molinellis*» (*Cart.* S. C., § 20, p. 21.3f). L'acudit va formar escola entre els copistes de St. Cugat: a. 1073 «parr. Ste. Marie de *Cartitulo** (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* I, 67); 1132: *Kartitulo* (*Cart.* S. C. III, 105); 1185: *Carotitulo* (Kehr, *Paps-turk.*, p. 516); Balari (*Orig.*, p. 214) cita *Cartitulo* en altres quatre docs. del S. XII. Segurament la *-t* dels docs. de 972 i 1020 es deu també a una imitació par-

cial d'aqueixa invenció curialesca.

ETIM. Balari ja va veure que la grafia *Caro titulo* no podia reflectir la forma antiga del NL i la qualifica d'etimologia popular (certament ni tan sols «popular»), però desorientat encara per aqueixes adulteracions de curials, desentenen-se de l'accentuació (guia imperiosa en tot estudi etimològic), vol relacionar-ho amb un NL (que s'escau a ser veí): *Cercedol*, antic llogaret situat al N. de Valldoreix ¹ en direcció a Rubí: doc. com *villa Cercitulo* l'a. 986 (*Cart.* S. C. núm. 3; Abadal, *Cat. Car.*, 198.16), i de nou *Cercedol* a. 991 (*Cart.* S. C., 102), provinent de *CERCETULUM*, diminutiu de *CERCETUM*, la variant vulgar de *QUERCETUM* 'alzinar' (veg. infra l'art. *Cerc* d'En Gulsoy, i *DECat* IV, 778a ¹⁵ 31); és clar que era impossible segons fonètica hist. no sols el trasllat de l'accent sinó també el canvi d'una *-c* recolzada en *-d*, i de la *-l* en *y*, i que el canvi de *ou* en *eu* (*crou* > *creu*) només es pot produir darrere una *ó* antiga i accentuada; ni tampoc es podia comparar amb *Palol* > *Palou*, amb *u* deguda a una dissimilació, no havent-hi en *Cardedeu* cap *l*.

Aviat se'n van adonar molts erudits, i l'error de Balari és reconegut per tots els estudiosos. *AlcM* proposa ja una etimologia raonable: compost de *car* (= *quer*) ²⁵ de *deu* 'penyal de la font'. Ningú s'estranyarà que *quer*, en aquesta posició pretònica i amb *-r* tancant la síl·laba, aparegui canviada en *a*, car el cas es repeteix en dotzenes de NLL compostos de *quer*, com *Quer-mançó* (ja *Carmançó* en Desclot), *Carramat*, *Carrubi*, *Caralbs* uns quants d'ells amb *Ca-* ja documentat en textos de l'època comtal: veg. l'art. *quer* del *DECat* VI, 929; i en particular quan el compost està format amb *de* (com en *Cardedeu*), p. ex. *Cardèvol*.² Aquesta *a* secundària, a causa de la semi-accentuació binària que regna en el català central, sovint rep un accent secundari (com en el salut familiar dels vells barcelonins *pasànbé* < *passen-ho bé*, i en NLL com *Palà-fòls* < *Pela-fòlls*).

No en el mateix lloc però sí quasi la mateixa comarca, i compost amb un mot diferenciat, però sinònim, un tal NL es repetia en el Montnegre: *Pera-deu*: en l'instrument de fundació del monestir de Roca-rossa, fi del S. XII: les afrontacions del domini del cenobi seran: «ab Or. in *Roca Rossa*, Mer. *Gurgite Nigro* --- *podio Asprelz*, Occid. *podio de Abella* et ex inde in *Petra de Dede*, a Circio, et de *P. de Dede* per Moscaroz revertitur ad *Roca Rossa*). Entenem *dède*, grafia arcaica de *dey*, com si fos *DECEM*.

Tampoc ens han de fer dubtar les mencions medievals amb *-l*, i molt menys la *o* que presenten aquestes en la terminació: car el mot *deu* femení, prové d'un ètmon pre-romà *DOCE*, amb *o* originària, la qual es va conservar llarg temps (abans de seguir el camí de *crou* > *creu* i *vou* > *veu*), i fins ha restat *o* en molts NLL del N. de Cat.; no sense algun cas en què la *-y* ha sofert la ulterior consonantització en *-l* (tipus *arraïu* > *arrel*, *guau* > *gual*): *Font de l'az d'òls* a Bena (Cerdanya) te. Enveig (XXIII, 74).

El *quer* i la *deu* que denominaren aquesta vila, crec que es trobaven antigament dins la zona avui edifi-